

Viite
VNS 4/2021 vp

HaV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Camilla Hägglund-Palmqvist

Asia

Kirjallinen asiantuntijalausunto valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta

Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle on annettu mahdollisuus kirjallisen asiantuntijalausunnan antamiseen valtioneuvoston sisäisestä turvallisuudesta antamasta selonteosta.

Sisäisen turvallisuuden selonteossa tarkastellaan sisäistä turvallisuutta vuoteen 2030 saakka. Päämääränä on kaikkien turvallisuus, ja tavoitteena on myös varmistaa sisäisen turvallisuuden edelleen kehittyminen siten, että Suomi olisi maailman turvallisin maa kaikille ihmisille ja ihmisryhmille.

Maakunnan ja valtakunnan välinen toimivallan jako

Selonteko koskee sekä maakunnan että valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia asioita.

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 6 kohdassa säädetään, että Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta koskien yleistä järjestystä ja turvallisuutta itsehallintolain 27 §:n 27, 34 ja 35 kohdissa mainituin poikkeuksin sekä koskien palo- ja pelastustoimea mukaan lukien hätäkeskus. Näin ollen yleinen pelastuspalvelu kuuluu maakunnan toimivaltaan, kun taas toimivalta meripelastuksen ja lentopelastuksen suhteen on jaettu ja sitä on arvioitava sen mukaan, miten toimivalta muutoin jakaantuu valtakunnan ja maakunnan välillä.

Valtakunnan toimivaltaan kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 3 kohdan mukaan valtion viranomaisten järjestysmuoto ja toiminta, 13 kohdan mukaan kauppamerenkulku, 14 kohdan mukaan ilmaliikenne, 28 kohdan mukaan väestönsuojelu ja 34 kohdan mukaan

puolustus- ja rajavartiolaitos, järjestysvallan toiminta valtion turvallisuuden varmistamiseksi, puolustustila ja valmius poikkeusolojen varalta.

Valtakunnan toimivaltaan kuuluu näin ollen järjestäytyneen ja kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin torjunta.

Poliisin toimintaa Ahvenanmaalla koskeva toimivalta on jaettu. Tarkemmat säännökset poliisitehtävien hallinnon jaosta valtakunnan ja maakunnan välillä löytyvät poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetusta asetuksesta (SSK 828/1998, ÅFS 118/1998). Sopimusasetuksen 1 §:n 2 momentin säännös oikeuttaa maakunnan poliisin, mutta ei muun maakunnan viranomaisen, paitsi ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta myös suorittamaan muut poliisille kuuluvat tehtävät, jollei toisin erikseen säädetä. Maakunnan poliisi on näin ollen oikeutettu suorittamaan valtakunnan toimivaltaan kuuluvia tehtäviä, kuten esitutkintaa. Valtakunnan lainsäädännön säännöksiä noudatetaan niiltä osin kuin Ahvenanmaan poliisitoimi kuuluu valtakunnan toimivaltaan.

Oikeustila on epäselvä poikkeuksellisissa olosuhteissa

Maakunnan hallitus kiinnittää tässä yhteydessä valiokunnan huomiota siihen, että koronapandemian aikana on käynyt ilmi, että oikeustila Ahvenanmaan osalta on epäselvä poikkeuksellisissa olosuhteissa (ks. Onnettomuustutkintakeskuksen raportti vuodelta 2021). Epäselvyys johtuu muun muassa siitä, että voimassa olevaa valmiuslakia säädettäessä ei ole huomioitu Ahvenanmaan erityisasemaa eikä se myöskään toimi poikkeuslakina Ahvenanmaan itsehallintolakiin nähden. Maakunnan hallituksen mielestä on äärimmäisen tärkeää, että poikkeuksellisissa olosuhteissa säädettävän lainsäädännön voimassaolosta ei ole epäselvyyttä. Siksi maakunnan hallituksen mielestä olisi tärkeää, että valiokunta tältä osin muistuttaisi siitä, että tämän epäselvyyden korjaaminen meneillään olevan Ahvenanmaan itsehallinnon uudistuksen yhteydessä olisi tärkeää.

Maakunnan ja valtakunnan viranomaisten välinen yhteistyö

Maakunnan hallitus korostaa maakunnan ja valtakunnan asianomaisten viranomaisten välisen hyvän yhteistyön merkitystä. Kun valtakunnassa on luonnollista, että esim. poliisi pyytää vahvistusta viereisestä poliisipiiristä, ei Ahvenanmaalla ole tätä mahdollisuutta. Luonnollisia yhteistyökumppaneita Ahvenanmaan poliisille erityispätevyyttä ja erityisvaltuuksia vaativissa asioissa ovat erityisesti Rajavartiosto ja tietyiltä osin Tulli. Tämä on ollut ajankohtaista erityisesti Ahvenanmaan saaristossa, jossa Rajavartiosto joissain tapauksissa on voinut antaa virka-apua Ahvenanmaan poliisille.

Rajavartiosto on myös tehnyt tiivistä yhteistyötä Ahvenanmaan terveysviranomaisen kanssa pandemian aikana ja antanut virka-apua satamissa ja lentokentällä tehdyissä tarkastuksissa.

Selonteossa todetaan, että yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeiden ICT-järjestelmien ylläpitäminen ja kehittäminen on kallista ja haastavaa. Ahvenanmaan osalta se on vielä haastavampaa, koska kustannukset ovat usein suhteettoman suuret Ahvenanmaan väestömäärään nähden. ICT-järjestelmiä koskevia yhteistyömahdollisuuksia olisi selvitettävä ja kehitettävä. Tämä edellyttää sitä, että järjestelmät hankitaan sekä suomeksi että ruotsiksi jo alusta alkaen.

Maakunnan hallitus pidättää itsellään oikeuden palata asiaan ja antaa lisäkommentteja, jos siihen on aihetta myöhemmin.

Varamaaneuvos

Harry Jansson

Lakimies

Camilla Hägglund-Palmqvist